

Sivupolkuja, rinnastuksia ja anekdootteja televisiosta ja poliitikosta

Markku Koski (2010) *Hohto on mennyt herrana olemisesta. Televisio ja poliitikko. Vastapaino, 254s.*

Television ja politiikan yhteinen taival on kestänyt Suomessa jo yli viisikymmentä vuotta ja vähintään yhtä kauan on keskusteltu television ja poliitikkojen suhteista. 1960-luvun sekuntidemokratiaa noudattaneet vaaliohjelmat, tiukan muodolliset uutisreportaasit ja poliitikkoja lujille pistänyt *Peukaloruuvi* ovat vaihtuneet 2000-luvun kepeisiin keskusteluohjelmiin, poliittisiin satiireihin ja muihin viihteellisiin formaatteihin. Poliitikka on siirtynyt työväentaloilta televisiostudioihin, ja keskustelu mielikuvista, imagoista ja poliitikkojen persoonista on arkipäivää 2000-luvun televisuaalisessa poliittisessa julkisuudessa.

Television ja politiikan suhteesta on sanottu ja kirjoitettu viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana paljon, mutta kuva television vaikutuksista poliittiseen kulttuuriimme on jäänyt kaikesta huolimatta selkeyttömäksi. Väitöskirjassaan *Hohto on mennyt herrana olemisesta. Televisio ja poliitikko* Markku Koski lähtee avaamaan tätä television ja poliitikon mystistä suhdetta, josta on television kompleksisen luonteen takia niin vaikea saada otetta.

Muistan tarttuneeni Kosken teokseen suurella mielenkiinnolla, sillä kirjasta ja sen tekijästä julkaistiin teoksen julkaisuajankohtana runsaasti haastatteluja ja uutisia, joiden antaman kuvan mukaan kyseessä olisi mediahistoriallinen tutkimus, jossa tarkasteltaisiin historiallisella otteella television ja poliitikkojen välisiä suhteita. Niin kirjaa käsittelevissä uutisissa, Markku Kosken haastatteluissa kuin kirjan takakansitekstissäkin kiintopisteinä toimivat poliittisen televisiohistorian klassikko-ohjelmat lähtien 1960-luvun *Jatkoajasta* 1990-luvun *Hyviin Herroihin*. Ennakkokäsitykseni teoksesta

osoittautui kuitenkin täysin vääräksi, mikä on sinänsä ymmärrettävää, sillä kirjojen markkinoinnissa olennaista ei välttämättä ole se, mistä kirja tosiasiallisesti kertoo, vaan se, miten kirja saadaan mahdollisimman houkuttelevaksi kuluttajien silmissä.

Viittaukset suomalaisen poliittisen televisiohistorian klassikkoihin eivät ole siinä mielessä kateettomia, että ne saavat käsitelynsä jo teoksen avaussivuilla ja viitataan niihin muutaman kerran myös kirjan käsitelyluvuissa. Pian käy kuitenkin selväksi, että Kosken lähestymistavassa mediahistoriallinen konteksti toimii vain kapeana lähtöpisteenä tietoteoreettiselle pohdiskelulle television ja poliitikon suhteesta. Teoksen punaisena lankana toimii Walter Benjaminin vuonna 1936 kirjoittaman ”Taideteos teknisen uusinnettavuutensa aikakaudella” -esseen ajatusten ”kokeilevan punnitseva soveltaminen television yhteyteen”, kuten Koski asian teoksen johdannossa ilmaisee.

Koski arvioi teoksensa johdantoluvussa television ja poliitikon suhteen jääneen epähistorialliseksi ja eriyttämättömäksi. Koski esittääkin useita tärkeitä kysymyksiä, jotka ovat hänen mukaansa jääneet tutkimuksessa vaille vastausta. Mitä tarkoittaa poliitikon imago? Onko se syntynyt vasta television myötä? Mitä tarkoitetaan puheella poliitikasta teatterina? Mitä on poliittinen huumori? Tärkeitä kysymyksiä, joita ei voi liiaksi pohtia. Suuri kysymys kuuluukin, mikä on Kosken panos keskusteluun television ja poliitikon suhteesta.

Koski ei lähde systemaattisesti etsimään vastausta edellä esitettyihin kysymyksiin vaan kertoo etsivänsä vastaavuuksia television ja poliitikon suhteesta ontologisella ja tietoteoreettisella tasolla. Teoksen tavoitteista on jopa vaikea saada otetta, sillä Koski määrittelee tutkimustehtävänsä usein negatiivien kautta. Koski ei kerro lukijalle kovin selvästi mitä hänen tutkimuksensa on, sen sijaan hän kertoo mitä hänen tutkimuksensa ei ole. Tutkimus ei ole lineaaris-historiallinen suhteessaan television ja poliitikon suhteisiin. Television ja poliitikon suhde ei tarkoita sitä, että väitöskirjassa tarkasteltaisiin televisio-ohjelmia tai niistä käytyä keskustelua. Työssä ei olla myöskään kiinnostuneita poliitikkojen televisioesiintymistä koskevista institutionaalisista säännöistä.

Koski kertoo kirjoitustapansa olevan

Walter Benjaminin tavoin esseistinen ja määrittelee esseen sijoittuvan tyyllilajina tieteen ja kaunokirjallisuuden välimaastoon. Hän kirjoittaa teoksen lukujen olevan artikkelinomaisia, vaikkei kyseessä artikkeliväitöskirja olekaan. Artikkelinomaisuus merkitsee Kosken mukaan sitä, että kussakin luvussa käsiteltävää aihetta lähestytään omalla tavallaan, eivätkä luvut seuraa toisiaan loogisesti. Koski kertooikin lainanneensa työnsä kulun ja kokonaisuuden kuuluisalta runoilijalta, näytelmäkirjailijalta ja teatteriohjaajalta Bertolt Brechtiltä, joka kritisoi aristoteelisen teatterin perinnettä, jossa tapahtumat seuraavat toisiaan enemmän tai vähemmän kausaalisen logiikan mukaisesti: ”– – eikä työhöni voi kai eläytyä ja syventyä aristoteelisesta teatterista tutulla tavalla. Sivupolut, rinnastukset, lainaukset ja anekdootit toiminevat nekin parhaimmillaan Brechtiltä peräisin olevina ‘vieraannuttavina’ tai ‘outouttavina’ elementteinä.” ”Brechtiläistä työssäni lienee vielä se, etten lopussa anna itselleni ja lukijalle katartista eli yhteenedonomaista helpotusta.” Akateemiseksi oppinäytteeksi työn lähtökohdat ovat melko hämmäntävät.

Teos rakentuu kuudesta enemmän tai vähemmän itsenäisestä luvusta, ja esseistisen tutkimusotteen ytimessä ovat lukuisat tietoteoreettiset pohdinnat. Kirjan käsittelyluvuissa Koski lähtee etsimään televisiota ja sen esteettistä erityislaatua sekä televisiota olemisena, tapahtumisena ja tilana. Tekijä marssittaa lukijan silmien eteen hengästyttävän määrän viittauksia eri aikakausien ajattelijoihin niin tieteen kuin taiteenkin piiristä. Kirjoituksissa filosofian klassikot sulautuvat 2000-luvun mediateoreetikkojen ajatuksiin ja ajattelua ryydittävät viittaukset elokuvaan ja taideteorioihin. Tekstit toimivat alustuksena myöhemmille analyyseille, mutta osa ”sivupoluista” ei tunnu tavoittavan kohdettaan.

Kirjan antoisinta luettavaa ovat pohdiskelut politiikan kuvallistumisesta, kynnistymisestä, teatralisoitumisesta ja yleisön roolista. Eritellessään poliitikon, toimittajan ja yleisöjen suhdetta televisioon Koski yhdistää mielenkiintoisella tavalla mediateoreettiset pohdiskelut osaksi 2000-luvullakin käytyä keskustelua modernin kansalaisyhteiskunnan toimintaperiaatteista medioituneen politiikan aikakaudella. Kosken mukaan televisio ei muuttanut ainoastaan poliitikon suhdetta yleisöihin, vaan myös nosti kodit ja

olohuoneet uudella tavalla politiikan sfääriin tarjoten kotiyleisöille uudenlaista televisuaaliseen tyyliin liittyvää tulkintavaltaa.

Myös kirjan päättävä luku, jossa Koski pukee sanoiksi teesinsä poliitikon itsestään vieraantumisesta, on ajatuksia herättävä ja mielenkiintoinen. Television aikakaudella poliitikko törmää yhä useammin omiin vanhoihin lausuntoihinsa ja joutuu käymään keskustelua oman itsensä kanssa. Kuten Koski asian ilmaisee ”ei siis riitä, että poliitikko joutuu luovuttamaan hahmonsä kameralle, vaan hänen on pakko katsella ja kuunnella myös entisiä hahmojaan ja puheitaan”. Poliitikosta tulee siis kaikessa yksinkertaisuudessaan julkisuuden esine. Kun poliitikko tavaroituu, hän ei ole enää pelkästään symbolinen tai metaforinen hahmo vaan televisioajan poliittikkohahmossa voidaan nähdä jotain samaa kuin muodissa. Televisioajan poliitikot joutuvat sopeutumaan siihen, että muotia seurailevien, markkinoilla operoivien kansalaisten mieli on ailahteleva.

Kokonaisuudessaan teos on ajatuksia herättävä, ja osa rinnastuksista elokuvaan ja taideteoreettiseen keskusteluun avaa aidosti uusia näkökulmia television ja politiikan suhteisiin. Kaipaillemaansa historiallista ja eriteltyä näkemystä poliitikon ja television suhteesta ei Koski kuitenkaan lukijalle pysty tarjoilemaan, eikä hän tähän kenties pyrikään. Kirjoittajan esseistinen ote on valittu tietoisesti, ja tekijä irtisanoutuu avoimesti tieteellisestä traditiosta, jossa lähtökohtana on jokin yksiselitteinen kysymys, johon lähdetään tutkimuksen keinoin etsimään vastausta. Kirja on kokoelma esseitä, joissa kirjoittaja antaa ajatustensa virrata vapaasti, eikä ajattelun pääteipistettä voi ennakoita. Teos ei ole lukijalleen helppo, ja haastetta lisää työn kehys akateemisena oppinäytteenä. Lukija ei voi olla miettimättä, tulisiko kirjoituksia arvioida omassa tieteellisessä viitekehysessään vai tulisiko tekstejä lukea itsenäisinä tietoteoreettisina esseinä, joita ne kai ensisijaisesti edustavat.

Mikäli lukija pystyy unohtamaan, että kyseessä on väitöskirjatyö, ja antautuu ajatusten, anekdoottien ja rinnastusten vietäväksi, voi kirja olla monellakin tapaa palkitseva kokemus. Mikäli tähän ei pysty, on olo lähinnä hämmäntynyt.

Ville Pitkänen